
P R O G R A M

Johan Štraus, sin	Uvertira operete "Šišmiš"
Đakomo Pučini	<i>Nessun dorma</i> , arija Kalafa iz opere "Turandot" Saša Arsenkov
Đakomo Pučini	<i>Quando m'en vò</i> , arija Mizete iz opere "Boemi" Sara Vujošević Jovanović
Žorž Bize	<i>Chanson bohème</i> , arija Karmen iz opere "Karmen" Aleksandra Ristić
Leo Delib	Valcer iz baleta "Kopelija"
Šarl Guno	<i>Air des bijoux</i> , arija Margarete iz opere "Faust" Sara Vujošević Jovanović
Đuzepe Verdi	<i>La donna è mobile</i> , arija Vojvode iz opere "Rigoletto" Saša Arsenkov
Franc Lehar	<i>Meine Lippen</i> , arija Đudite iz operete "Đudita" Aleksandra Ristić
Johan Štraus, sin	<i>Frühlingsstimmen</i> , valcer
Imre Kalman	<i>Mädel, guck</i> , duet Bonija i Stasi iz operete "Kneginja čardaša" Saša Arsenkov, Aleksandra Ristić
Imre Kalman	<i>Heia, heia</i> , arija Silve iz operete "Kneginja čardaša" Sara Vujošević Jovanović
Eduardo di Kapua	<i>'O sole mio</i> , kancona Saša Arsenkov
Jovan Ivanović arr. Ana Kazimić	<i>Valurile Dunării</i> , valcer
Đuzepe Verdi	<i>Libiamo ne'lieti calici</i> , duet Alfreda i Violete iz opere "Travijata" Saša Arsenkov, Sara Vujošević Jovanović
Johan Štraus, otac	<i>Radetzky-Marsch</i>

NESLUŽBENI VODIČ KROZ PROGRAM
 KONCERTA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA
 [NIŠKI SIMFONIJSKI ORKESTAR NIJE UKLJUČEN U IZRADU]

NOVOGODIŠNJI KONCERT

PETAK, 23. DECEMBRA 2022. U 20 SATI
SALA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

...

Dirigent: Milena Injac

Solisti: Aleksandra Ristić, sopran
Sara Vujošević Jovanović, sopran
Saša Arsenkov, tenor

Niški simfonijski orkestar

...

AUTOR VODIČA VAM ŽELI
SREĆNU NOVU 2023. GODINU!

...

Kôd sadrži podatke o autoru i adresu web stranice na kojoj se nalazi ovaj vodič u elektronskom obliku, kao i druge zanimljivosti. Ako nemate čitač kôdova, možete pristupiti otvaranjem adrese <http://bonc1.users.sbb.rs/> ili na Google-u potražiti tu stranicu kao "rat protiv slova a".

Vladimir Bonč-Brujević

O izvođačima

Milena Injac, dirigentica - biografiju možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Aleksandra Ristić, sopran - biografiju možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Sara Vujošević Jovanović, sopran - biografiju možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Saša Arsenkov, tenor - biografiju možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Niški simfonijski orkestar osnovan je 1952. godine pod imenom "Simfonijski orkestar Radio Niša" i od tada jedna je od najznačajnijih institucija kulture u Srbiji. Sarađivao je s mnogobrojnim vodećim umetnicima iz zemlje i inostranstva. Nastupao je širom Evrope, kao i na značajnijim festivalima, na primer na Dubrovačkim letnjim igrama, Mokranjčevim danima u Negotinu i festivalu *Olympus* u Grčkoj. NSO je osnivač i organizator Niških muzičkih svečanosti (NIMUS), značajnog festivala s 30-godišnjom tradicijom. Za svoj rad Orkestar je dobio više nagrada i priznanja.

Stalni sastav orkestra (podaci su preuzeti sa službene stranice NSO-a, gde stanje nije ažurirano od početka 2018. godine):

Prve violine	Viole	Flaute	Horne
Stanislava Alađozovski * koncertmajstor	Vladan Veljković principal	???	Danilo Filipović principal
Sanja Jović Đorđević zam. koncertmajstora	Saška Stojanov Krstić zamenik principala	Oboe	Jelena Nikolić Srđan Kurtić
Katarina Pešić	Irena Veljković	Marjan Radevski principal	Milan Azirović
Jelena Gušić	Suzana Savić	Klarineti	Trube
Slobodan Jevtić	Violončela	Saša Minčić principal	Darko Dimitrijević principal
Bojana Đolović	Nataša Palić principal	Aleksandar Mitić	Aleksandar Milenković
Druge violine	Kontrabasi	Fagoti	Tromboni
Tatjana Mijović Petrović principal	Aleksandra Petrović zamenik principala	Đorđi Alađozovski principal	Nenad Vuksanović principal
Dejan Sotirovski zamenik principala	Ana Stanković		Bojan Vidanović
Jelena Kocić	Andrija Petrović		
Sandra Rakonjac	Kontrabasi		
Snežana Jovanović	Milovan Dimić principal	* na bolovanju	

NSO redovno honorarno upošljava još nekoliko muzičara za dopunu orkestra (podaci nedostupni).

Kompozitori i dela

Johan Štraus, sin (Johann Strauss, *Sohn*; Beč, 25.10.1825. - Beč, 03.06.1899.) bio je austrijski kompozitor, dirigent i violinist iz perioda romantizma. Bio je proslavljeni "kralj valcera" i jedan od glavnih predstavnika bečke operete. Napisao je muziku za 168 valcera, 117 polki, marševe i mazurke te 16 opereta i jednu operu.

• Šišmiš

"Šišmiš" (nem: *Die Fledermaus*) je opereta u tri čina premijerno izvedena 05.04.1874. u Beču. Libreto su napisali Karl Hafner (Karl Haffner) i Rihard Žene (Richard Genée). Dr Falke je dobio nadimak "Šišmiš" nakon neslane šale svog prijatelja Gabrijela fon Ajzenštajna i planira osvetu... nakon niza zavrzlama prepunih prelepih melodija, sve se srećno završava: "šampanjac je kriv za sve".

• Uvertira

Uvertira deluje kao potpuri, ali je u stvari napisana u sonatnoj formi. Uvod sadrži Ajzenštajnov motiv iz prethodne scene (*Ja, ich bin's, den ihr betrogen* - ja sam taj koji je prevaren) koji se ponavlja kroz celu uvertiru, zatim akord iz prvog čina (ulazak Adele) i za njim 6 otkucaja sata iz finala drugog čina. Ekspozicija počinje temom "osvete šišmiša" iz poslednje scene operete. Sporedna tema je valcer s kraja drugog čina. Završna grupa sastoji se od Rozalindine teme iz prvog čina, kad ispraća muža "u zatvor" (*So muß allein ich bleiben* - moram sama ostati) i kankan-teme (*O Gott, wie rührt mich dies!* - o bože, kako me to pogađa; tercet Adele, Rozalinde i Ajzenštajna). Kratak razvoj koristi Ajzenštajnovu temu i motiv. U reprizi se teme ponavljaju redom iz ekspozicije. Koda sadrži kankan-temu, a Ajzenštajnov motiv uvodi u blistavo finale. Trajanje uvertire je oko 8 minuta.

Eduardo di Kapua (Eduardo di Capua; Napulj, 12.03.1865. - Napulj, 03.10.1917.) bio je italijanski kompozitor napolitanskih kancona. Studije na konzervatoriju *San Pietro a Majella* u Napulju prekinuo je da bi sa svojim ocem Đakobeom (Giacobbe), koji je bio violinist, putovao Evropom. Na tim putovanjima počeo je pisati muziku. Napisao je 50-ak kancona, od kojih je najpoznatija 'O *sole mio*.

• 'O sole mio

(Saša Arsenkov)

'O *sole mio* (u napolitanskom dijalektu; italijanski *Il mio sole*, Sunce moje), premijerno izvedena 07.09.1898. godine na festivalu *Festa di Piedigrotta*, svetski je poznata napolitanska kancona. Tekst je napisao Đovani Kapuro (Giovanni Capurro). Torinski sud je 2002. godine presudio da je uz di Kapua zakoniti sukompozitor Alfredo Macuki (Alfredo Mazzucchi).

Pored sunca koje ulepšava dan, postoji još lepše sunce koje sija s lica pesnikove drage, s njenih prozora, pod kojima pesnik stoji kad sunce zađe. Trajanje kancone je oko 3 minuta.

♦ Na Olimpijskim igrama 1920. godine nisu mogli naći italijansku himnu, pa je umesto nje intonirana 'O *sole mio*.

Jovan Ivanović (Iosif/Josef/Ion Ivanovici; Temišvar, 28.01.1845. - Bukurešt, 28.09.1902.) bio je rumunski klarinetist, dirigent i kompozitor srpskog porekla. Iz siromašne porodice, rano je ostao siroče i morao je raditi kao pastir. Pritom je naučio svirati frulu i dodatno je zarađivao svirajući po svadbama i seoskim proslavama. U vojnu službu stupio je 1859. godine. U Šestom pešačkom puku u Galcu je kod Aloisa Redla naučio da svira klarinet, a zatim se muzički obrazovao kod Emila Lehra u Drugom konjičkom puku u Jašu. Stiče čin oficira i napreduje u službi, sve do funkcije generalnog inspektora vojne muzike Rumunije. Veći deo života proveo je u Galcu, gde je i počeo da piše muziku. Napisao je preko 350 dela, mahom plesnog karaktera. Najpoznatije njegovo delo je valcer "Dunavski valovi" (*Valurile Dunării*).

♦ Galac (Galați, 250.000 st.) je grad na Dunavu na istoku Rumunije, Jaš (Iași, 315.000 st.) je grad na severoistoku Rumunije uz granicu s Moldavijom.

Ana Kazimić, kompozitorica, pijanistica, koreografkinja i plesačica. Rođena je u Trbovlju. Diplomirala je kompoziciju na Akademiji umetnosti u Novom Sadu. Pod mentorstvom profesora Zorana Erića doktorirala je kompoziciju 2017. godine na Fakultetu muzičke umetnosti u Beogradu. Usavršavala se kod Kšištofa Pendereckog (Krzysztof Penderecki), Sven-Davida Sandstrema (Sandström), Johanesa Šelherna (Johannes Schöllhorn), Mihaele Vosgianian i Pola Pinjona (Paul Pignon). Dobitnica je više nagrada i priznanja, počev od vremena studija, a njene kompozicije izvođene su u zemlji i inostranstvu sa zapaženim uspehom. Docentica je na Fakultetu umetnosti u Nišu.

• Valurile Dunării

Valurile Dunării (Dunavski valovi) je valcer koji je Ivanović napisao 1880. godine dok je bio kapelnik duvačkog orkestra 6. pešačkog puka u Galcu. Tekst je napisao rumunski pesnik Karol Skrob (Carol Scrob). Valcer se proslavio orkestarskim aranžmanom Emila Valdtojfelja (Émile Waldteufel) iz 1886. godine, koji je premijerno izveden na Svetskoj izložbi u Parizu 1889. godine i postigao ogroman uspeh. Trajanje valcera je oko 5 minuta.

Johan Štraus, otac (Johann Strauss, *Vater*; Beč, 14.03.1804. - Beč, 25.09.1849.) bio je austrijski kompozitor, dirigent i violinist iz perioda romantizma, proslavljeni "otac valcera". Muziku je učio privatno. Sa svojim plesnim orkestrom prvi je uveo turneje po inostranstvu i ustanovio bečke javne koncerte. Napisao je više stotina dela (uglavnom plesova), među kojima je svakako najpopularniji Radecki marš (*Radetzky-Marsch*). Sva tri njegova sina, Johan, Jozef i Eduard su čuveni kompozitori. Uz njegovo ime se stavlja oznaka "otac" ili "stariji" za razlikovanje od mnogo popularnijeg sina s istim imenom.

• Radecki marš, op. 228

Radecki marš (nem. *Radetzky-Marsch*) je Johan Štraus stariji napisao 1848. godine i posvetio ga feldmaršalu Jozefu Radeckom (Josef Wenzel Graf Radetzky von Radetz) i Carsko-Kraljevskoj armiji. Marš je napisan po narudžbini za proslavu pobeđe Austrije pod komandom Radeckog nad Sardinijom u bitki kod Kustoce. Premijerno je izveden 31.08.1848. godine u Beču. Struktura je jednostavna: iza kratke introdukcije sledi glavni motiv (ABA), trio (ABABA) i ponovljeni introdukcija i glavni motiv (ABA). Dinamika se naizmenično menja, *forte* - *piano* i taj kontrast pleni slušaoce. Tempo marša nije precizno određen, pa ga dirigenti izvode u rasponu 103-114 doba/minutu. Trajanje marša je oko 3 minuta.

Franc Lehar (Franz/Ferenc Lehár; Komarno, 30.04.1870. - Bad Ischl, 24.10.1948.) bio je austrijski kompozitor mađarskog porekla. Violinu i muzičku teoriju studirao je na praškom Konzervatoriju. Radio je kao dirigent u austrougarskoj vojsci. Od 1902. godine nastanio se u Beču, gde je bio dirigent Pozorišta na [reci] Vinu (*Theater an der Wien*) i posvetio se pisanju muzike. Pisao je orkestarska i kamerna dela, tri opere, ali je svetsku slavu stekao operetama (26), od kojih su najpoznatije "Vesela udovica" (*Die lustige Witwe*), "Ciganska ljubav" (*Zigeunerliebe*) i "Zemlja smeha" (*Das Land des Lächelns*).

• **Đudita**

Đudita (*Giuditta*) je Leharova opereta u pet slika, njegova poslednja i najambicioznija. Nemački libreto napisali su Paul Knepler i Fric Lener-Beda (Fritz Löhner-Beda). Lehar je bio dirigent na premijeri 20.01.1934. godina u Bečkoj državnoj operi (*Wiener Staatsoper*). U stilu opere, delu nedostaje srećan kraj, ali su zadržane pevljive melodije, karakteristične za operete, među kojima se ističu arija Oktavija *Freunde, das Leben ist Lebenswert* (prijatelji, život treba živeti) i arija Đudite *Meine Lippen, sie küssen so heiß* (moje usne žarko ljube).

Radnja operete odvija se u južnoj Italiji i Libiji 1930-ih godina (tada pod italijanskom okupacijom). Đudita je od svoje majke nasledila vatreni temperament, ali je udata za dosta starijeg Manuelea i dosadno joj je u braku. Upoznaje mladog kapetana Oktavija i za oboje je to ljubav na prvi pogled. Napušta muža i s Oktaviom odlazi u Libiju. Rastaju se zbog vojne obveze Oktavija, njegova ljubav splešnjava, a Đudita se odaje raskalašnom životu. Kad se ponovo sretnu nakon mnogo godina, Đuditina strast se ponovo rasplamsa, ali Oktavio je slomljen čovek i ne želi ništa imati s njom.

• **Meine Lippen**

(Aleksandra Ristić)

Meine Lippen, sie küssen so heiß (Moje usne žarko ljube) je arija Đudite iz četvrte scene. Đudita se pita zašto svi kad su pored nje govore o ljubavi i magiji, a zatim nalazi odgovor, opisujući svoje vrele usne i telo koje treba ljubiti, sjaj u očima koji mami... Trajanje arije je oko 5 minuta.

Imre Kalman (Kálmán Imre [Emmerich]; Šiofok, 24.10.1882. - Pariz, 30.10.1953.) bio je mađarski kompozitor. Studirao je pravo i kompoziciju u Budimpešti. Preselio se u Beč, gde su njegove operete imale veliki uspeh. Zbog političke situacije, 1938. godine odlazi u Ameriku, a u Evropu se vratio posle rata. Pisao je uglavnom operete, u koje je ubacivao mađarski folklor. Najpoznatije su "Kneginja čardaša" (*Die Csárdásfürstin*) i "Grofica Marica" (*Gräfin Mariza*).

• **Kneginja čardaša**

"Kneginja čardaša" (nem. *Die Csárdásfürstin*) je opereta u 3 čina, premijerno izvedena 17.11.1915. u Beču. Libreto su napisali Leo Štajn (Leo Stein) i Bela Jenbah (Bela Jenbach). Radnja se odvija u Budimpešti i Beču, neposredno pred 1. Svetski rat. To je priča o ljubavi kabaretske zvezde Silve Varesku prema Edvinu, čiji otac ne dozvoljava ženidbu sina ženom iz niže klase, već mu ugovara ženidbu s groficom Anastasijom (Stasi), u koju je pak zaljubljen Bonifacije (Boni)... Edvinova majka dovodi priču do srećnog završetka.

• **Heia, heia**

(Sara Vujošević Jovanović)

Heia, heia, in den Bergen ist mein Heimatland (hej, hej, moja domovina je u planinama) je arija koju Silva peva na početku operete, u budimpeštanskom varijetetu. *U zemlji runolista, snega i leda kuća toplo srce... ko me najbolje ljubi, biće mi muž*. Trajanje arije je oko 3 minuta.

• **Mädel, guck**

(Aleksandra Ristić i Saša Arsenkov)

Mädel, guck... Das ist die Liebe die dumme Liebe (Devojko, pogledaj... To je ljubav, glupa ljubav) je duet Bonija i Stasi iz 2. čina. *Ima svakakvih, i muškaraca i žena... sa zaključkom: Onda shvatiš da su svi muškarci prevaranti*. Trajanje dueta je oko 3 minuta.

• **Frühlingsstimmen, op. 410**

"Glasovi proleća" (nem: *Frühlingsstimmen*) je koncertni valcer koji je Štraus 1883. godine napisao za koloraturni sopran i orkestar. Tekst je napisao Rihard Žene (Richard Genée, libretist "Šišmiša"). Posvećen je sopranistici Bjanki Bjanki (Bianca Bianchi) i isprva se zvao "Bjankin valcer" (*Bianchi-Walzer*), a ona ga je i pevala na premijeri 01.03.1883. u Pozorištu na Vinu (*Theater an der Wien*). Instrumentalna verzija premijerno je izvedena 18.03.1883. godine u sali Bečkog muzičkog društva (*Wiener Musikverein*) i drugačije je instrumentirana.

Štraus odstupa od (svoje) tradicije, i umesto pet parova valcera (kao npr. u "Na lepom plavom Dunavu") koristi samo tri para. Trajanje vokalne verzije je oko 9, a instrumentalne oko 7 minuta.

Đakomo Pučini (Giacomo Puccini; Luka, 22.12.1858. - Brisel, 29.11.1924.) bio je italijanski kompozitor poznat prvenstveno po operama. Poslednji je u 200-godišnjoj muzičkoj dinastiji Pučinijevih: Đakomo (praroditelj, 1712. - 1781.), Antonio (1747. - 1832.), Domenico (1772. - 1815.), Mikele (otac, 1813. - 1864.), Đakomo. Prvo muzičko obrazovanje stekao je od oca, a 1883. je završio Konzervatorij u Milanu. Jedan je od istaknutih predstavnika verizma (italijanskog realizma). Uz tridesetak dela (orkestarske, kamerne i sakralne muzike, solo pesama za glas klavir/orgulje... od kojih je najpoznatija "Misa") napisao je 12 opera, od kojih su "Boemi" (*La bohème*, 1896.), "Toska" (*Tosca*, 1900.), "Madam Baterflaj" (*Madama Butterfly*, 1904.) i "Turandot" (1924.) među najizvođenijim operama u svetu, kao i arije iz tih opera.

• **Boemi**

"Boemi" (it. *La bohème*) je opera u četiri slike, premijerno izvedena 01.02.1896. u Torinu. Dirigent je bio Arturo Toscanini (Toscanini). Italijanski libreto su napisali Luiđi Ilika (Luigi Illica) i Đuzepe Đakoza (Giuseppe Giacosa) prema romanu "Scene iz života boema" (*Les scènes de la vie de bohème*) Anrija Murzea (Henri Murger).

Radnja opere smeštena je u 1830. godinu u Parizu. U stanu na mansardi žive siromašni umetnici Rodolfo, Marčelo, Šonar i Kolin. Glavni likovi u operi su parovi Mimi (švalja) i Rodolfo, Mizeta (pevačica) i Marčelo. Rodolfo slučajno upoznaje Mimi koja stanuje u istoj zgradi i zaljubljuje se u nju. Mimi je smrtno bolesna, a pomoć prijatelja stiže kasno.

• **Quando m'en vò**

(Sara Vujošević Jovanović)

Quando m'en vò (kad sama šetam) je arija Mizete iz druge slike. Mizeta sreće svog nekadašnjeg ljubavnika Marčela i pokušava da skrene njegovu pažnju, opisujući način kako ljudi gledaju njenu lepotu dok šeta ulicom: stanu i merkaju je od glave do pete, gutaju pogledom... svi osim Marčela. Trajanje arije je oko 3 minuta.

• **Turandot**

"Turandot" je opera u tri čina na kojoj je Pučini počeo raditi 1920. godine, ali je nije završio. Libreto, koji su napisali Đuzepe Adami (Giuseppe Adami) i Renato Simoni, baziran je na istoimenoj komediji italijanskog dramaturga Karla Gocija (Carlo Gozzi) iz 1762. godine, koja je pak bazirana na persijskom epu iz 12. veka. Nakon Pučinijeve smrti, operu je dovršio Franko Alfano (Franco Alfano). Na premijeri 25.04.1926. godine u Milanu Toscanini je izveo deo opere samo do mesta gde završava Pučinijeva partitura i objavio: *Qui finisce l'opera, perché a questo punto il maestro è morto* (ovde završava opera, jer u ovom trenutku maestro je mrtav), a cela opera izvedena je sledećeg dana.

Kineska princeza Turandot ne želi da se uda, te je objavila da će njenu ruku dobiti plenić koji odgovori na njena tri pitanja, a svaki će biti kažnjen smrću ako ne odgovori. Mnogi su pokušali i bili pogubljeni, a čeka se novo pogubljenje. U masi ispod gubilišta nalazi se i neznani princ (Kalaf, sin svrgnutog tatarskog kralja Timura). Kad na balkonu palate ugleda Turandot, Kalaf se ludo zaljubi i pokuša okušati sreću. Iako je tačno odgovorio na pitanja, princeza se ne želi udati za njega. On joj daje mogući izlaz, da ga pogubi ako pre jutra sazna njegovo ime. Ona naređuje da niko u Pekingu ne sme spavati dok se ne sazna ime neznanog princa.

• **Nessun dorma**

(Saša Arsenkov)

Nessun dorma (niko ne sme spavati) je arija Kalafa s početka trećeg čina, kojoj opera duguje popularnost. Pod sjajem zvezda u dvorskom vrtu, do Kalafa dopire odjek prenošenja Turandotine naredbe i, misleći na Turandot, peva: *Niko ne sme spavati, pa ni ti princezo... moje ime niko neće saznati... reći ću ga tvojim usnama kad svane... Trajanje arije je oko 3 minuta.*

Žorž Bize (Georges Bizet; Pariz, 25.10.1838. - Bužival, 03.06.1875.) bio je francuski kompozitor iz perioda romantizma. Rođen je u muzičkoj porodici, talent mu je rano prepoznat i s nepunih 10 godina (1848.) primljen je na Pariski konzervatorij, gde je učio klavir, orgulje i kompoziciju. Rimsku nagradu dobio je 1857. godine i usavršavao se tri godine u Italiji. Iako je bio vrstan pijanist, nije javno nastupao. Kao kompozitor okušao se u više žanrova (simfonijska i crkvena muzika, kantate, dela za klavir), ali sa slabim uspehom. Čak i njegova opera "Karmen", po kojoj je prvenstveno poznat, u početku je slabo primljena. Danas je, osim "Karmen" (Carmen), još poznat po operi "Lovci na bisere" (*Les pêcheurs de perles*), po dvema svitama iz scenske muzike "Arležanka" (*L'Arlésienne*) i Simfoniji u C-duru.

• Karmen

"Karmen" (fr. *Carmen*) je svakako najpoznatije Bizeovo delo. To je opera u 4 čina, za koju su libreto napisali Anri Meijak (Henri Meilhac) i Ludovik Alevi (Ludovic Halévy) na osnovu istoimene novele Prospera Merimea (Prosper Mérimée). Premijerno je izvedena 03.03.1875. u Parizu.

Don Hoze ostavlja svoju devojku Mikaelu zbog Ciganke Karmen, koja je pak zaljubljena u toreadora Eskamilja. Opera završava tragično, kad Hoze zbog neuzvraćene ljubavi i ljubomore ubija Karmen.

• Chanson bohème

(Aleksandra Ristić)

Chanson bohème (Ciganska pesma) je scena na početku 2. čina. U krčmi Lilasa Pastje (Lillas Pastia), ozloglašenom utočištu krijumčara, Ciganke zabavljaju vojnike. Karmen peva ariju *Les tringles des sistres tintaient* (šipke sistruma su zazvonile), u kojoj opisuje kako svakog uznosi i opija ciganska pesma. Instrumentalna verzija je uključena u Karmen-svitu br. 2 pod nazivom *Danse Bohème* (Ciganski ples). Trajanje scene je oko 5 minuta.

Leo Delib (Léo Delibes; Sen Žermen di Val, 21.02.1836. - Pariz, 16.01.1891.) bio je francuski kompozitor iz perioda romantizma. Studirao je orgulje i kompoziciju na Pariskom konzervatoriju, gde je i predavao poslednjih 10 godina života. Radio je 18 godina kao crkveni orguljaš, dok se nije posvetio sceni. Njegov opus obuhvata 30-ak vokalnih (horskih) kompozicija i 28 scenskih dela (opereta, opera, balet), od kojih su najpoznatija balet "Kopelija" (*Coppélia*) i opera "Lakme" (*Lakmé*).

• Kopelija

"Kopelija", odnosno punim naslovom "Kopelija, ili devojka s očima od emajla" (*Coppélia, ou la Fille aux yeux d'émail*) je komični balet Lea Deliba u tri čina s prologom i epilogom. Libreto je napisao Šarl Niter (Charles Nuitter), prema nadrealnoj priči "Čovek iz peska" (*Der Sandmann*) Ernsta Hofmana (Ernst Theodor Amadeus Hoffmann, poznatiji kao E. T. A. Hoffmann). Izvornu koreografiju uradio je Artir Sen-Leon (Arthur Saint-Léon). Balet je premijerno izveden u Parizu 25.05.1870. godine. Danas se balet najčešće izvodi prema koreografiji Marijusa Petipe (Marius Petipa).

Kopelija je mehanička lutka u prirodnoj veličini koju je napravio doktor Kopelijus, a veruje da će je oživeti ako joj udahne ljudsku dušu. Franc, iako veren za Svanildu, opčaran je lepotom Kopelije koja sedi na balkonu i penje se do nje...

• Valcer Svanilde

Valcer je jedna od najpoznatijih kompozicija iz ovog baleta. Pleše ga Svanilda na početku prvog čina. Trajanje valcera je oko 2,5 minuta.

Šarl Fransoa Guno (Charles François Gounod; Pariz, 17.06.1818. - Sen Klu, 18.10.1893.) bio je francuski kompozitor iz razdoblja romantizma. Muziku je počeo učiti od svoje majke, pijanistice, zatim na liceju i Pariskom konzervatoriju. Nakon osvajanja prestižne Rimске nagrade, usavršavao se u Rimu, zatim u Beču, Berlinu i Lajpcigu. U Londonu je živio od 1870. do 1874. godine. Guno je napisao 12 opera (od kojih je najpoznatija "Faust"), 2 simfonije, veći broj klavirskih i vokalnih kompozicija, a značajan deo su religiozne kompozicije (mise, oratoriji i rekvijemi).

• Faust

"Faust" je opera u 5 činova koju je Guno pisao između 1856. i 1858. godine. Francuski libreto napisali su Žil Barbije (Jules Barbier) i Mišel Kare (Michel Carré) prema prvom delu istoimene Geteove tragedije (Johann Wolfgang von Goethe; *Faust I*). Obradena je samo tragedija Margarete i dosta je skraćena, što je u Nemačkoj izazvalo veliki protest i opera se tamo izvodila pod imenom

Margerita. Opera je premijerno izvedena kao *Singspiel* (igra s pevanjem) 19.03.1859. godine u Parizu. Guno je kasnije preradio operu, govorene dijaloge zamenio je recitativima, dodao je neke scene i u tom obliku se danas izvodi. Opera je od početka imala veliki uspeh, i jedna je od najizvođenijih opera.

Znatno skraćeno Geteovo delo ograničeno je na radnju u kojoj Faust (stari doktor) sklapa dogovor s Mefistom (prerušeni đavo) po kome će Mefisto Faustu uzeti dušu posle smrti, a za uzvrat će mu vratiti mladost i učiniti da se Margareta zaljubi u njega. Ali, i Faust se zaljubljuje u Margaretu. Kao i kod Šenoe, ljubav nije bez posledica: *Poljubio je, ostavio, o Jano šta ćeš sad?* - sledi tragedija...

• Air des bijoux

(Sara Vujošević Jovanović)

U trećem činu Mefisto pred Margaretina vrata ostavlja škrinju s nakitom. Kad je vidi, u ariji *Air des bijoux* (Arija nakita) Margareta otvara škrinju, iznenađuje se (*Oh dieu! Que de bijoux!* - O, bože, kakav nakit), kiti se njime i oduševljava svojom pojavom u ogledalu (*Ah! je ris de me voir si belle en ce miroir* - Ah, smejem se kako sam lepa u ogledalu). Trajanje arije je oko 5 minuta.

Đuzepe Verdi (Giuseppe Verdi; Le Ronkole, 10.10.1813. - Milano, 27.01.1901.) je čuveni italijanski kompozitor. S izuzetkom malobrojnih kamernih i vokalnih kompozicija i Rekvijema, Verdi je isključivo kompozitor opera (ukupno 26), pa su njegove opere danas veliki deo repertoara svetskih operskih kuća.

• Rigoletto

"Rigoletto" (it. *Rigoletto*) je opera u 3 čina, premijerno izvedena 11.03.1851. u Veneciji. Libreto je napisao Frančesko Marija Pjave Pjave (Francesco Maria Piave) prema drami "Kralj se zabavlja" (*Le roi s'amuse*) Viktora Igoa.

Đilda, kći Rigoleta, zaljubljuje se u razvratnog Vojvodu od Mantove i žrtvuje svoj život da bi ga spasila od plaćenog ubice, koga je Rigoletto unajmio jer mu je Vojvoda obljubio kćer.

• La donna è mobile

(Saša Arsenkov)

La donna è mobile, u srpskom prepevu "žena je varljiva", čuvena je arija Vojvode od Mantove s početka 3. čina. Tema se u narednim scenama više puta ponavlja u pozadini. U svom repertoaru ariju imaju praktično svi svetski tenori.

• Travijata

"Travijata" (it. *La traviata*) je opera u 3 čina, premijerno izvedena 06.03.1853. u Veneciji. Libreto je napisao Frančesko Marija Pjave (Francesco Maria Piave) prema drami "Dama s kamelijama" (*La dame aux camélias*) Aleksandra Dime (Alexandre Dumas). Prvobitno ime opere bilo je "Violeta", prema glavnom liku. Travijata u slobodnom prevodu znači "posrnula".

Violeta je kurtizana u koju je Alfredo duže zaljubljen, a upoznaju se tek na Violetinoj zabavi. I ona se zaljubljuje u njega i pristaje da živi s njim u provinciji. Alfredov otac zahteva od Violete da se vrati starom životu, da ne kvari zaruke Alfredove sestre... Mesecima kasnije, Alfredo saznaje da Violeta umire od tuberkuloze, hita k njoj, ali stiže kasno, Violeta umire u njegovom naručju.

• Libiamo ne' lieti calici

(Sara Vujošević Jovanović i Saša Arsenkov)

Libiamo ne' lieti calici (pijmo iz veselih čaša), odnosno, po prevodu italijanske reči *Brindisi* kod nas poznat kao "Zdravica", "Napitnica" ili "Vinska pesma", čuveni je duet Alfreda i Violete. U operi je to scena s duetom i horom na početku prvog čina, ali na koncertima je hor često izostavljen. Duet se često peva i na srpskom jeziku (*Hajd' pijmo, nek čaša se blista u ruci, u srcu nek plamti od vina žar*). Napisan je u ritmu valcera.

Na Violetinoj zabavi gosti sedaju za sto i traže zdravicu. Alfredo prihvata zahtev i peva zdravicu u kojoj slavi vino i ljubav, prvenstveno se obraćajući Violeti. Ona mu uzvraća zdravicom, u kojoj je naglasak na užicima. Sledi njihov dijalog i finale sa svim gostima. Trajanje je 3-4 minuta.